

بررسی تأثیر یادگیری مشارکتی بر شایستگی و فرسودگی تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه

اول شهر علی آباد کتول

دکتر حسین تربیتی نژاد^۱، حمیدرضا زنگانه^۲، تهمینه ابوالقاسمی^۳

۱. عضو هیئت‌علمی گروه علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان استان گلستان، پردیس دخترانه امام (ره) گرگان، ایران. (نویسنده مسئول)
۲. دانشجوی ارشد برنامه‌ریزی درسی دانشگاه پیام نور، سمنان، واحد دامغان، ایران.
۳. دانشجوی ارشد برنامه‌ریزی درسی دانشگاه پیام نور، سمنان، واحد دامغان، ایران.

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، دوره چهارم، شماره چهاردهم، تابستان ۱۴۰۱، صفحات ۱۲۹-۱۲۰

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی تأثیر یادگیری مشارکتی بر شایستگی و فرسودگی تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه اول شهر علی‌آباد کتول بود. روش پژوهش حاضر شبه آزمایشی است. طرح مورداستفاده در این تحقیق، طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه کنترل می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش‌آموزان متوسطه اول شهر علی‌آباد کتول می‌باشند. از بین این دانش‌آموزان ۴۰ نفر از دانش‌آموزان پایه هشتم به صورت نمونه‌گیری در دسترس در دو گروه ۲۰ نفر آزمایش و گواه انتخاب شدند. ابزار اندازه‌گیری در این پژوهش، بسته آموزش یادگیری مشارکتی به روش جیگساو، پرسشنامه شایستگی تحصیلی دیپرنا و البوت (۱۹۹۹) و پرسشنامه فرسودگی تحصیلی بروس و همکاران (۲۰۰۹) می‌باشد. داده‌های به‌دست‌آمده با استفاده از آزمون تحلیل کوواریانس تک متغیره با نرم‌افزار SPSS-20 مورد تحلیل قرار گرفتند. نتایج بیانگر آن است که یادگیری مشارکتی برافزایش شایستگی و کاهش فرسودگی تحصیلی دانش‌آموزان متوسطه اول شهر علی‌آباد کتول تأثیر دارد.

واژه‌های کلیدی: یادگیری مشارکتی، شایستگی، فرسودگی تحصیلی.

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، دوره چهارم، شماره چهاردهم، تابستان ۱۴۰۱

مقدمه

یادگیری مشارکتی جایگاه خود را به عنوان یک امر ضروری در سراسر جهان به دست آورده است. یادگیری مشارکتی تأثیر مثبتی بر پیشرفت و انگیزه دانش آموز دارد در یادگیری مشارکتی بر روابط بین گروهی، تفکر انتقادی و خلاق و حل مسئله تأکید شده است (ندهام^۱ و همکاران، ۲۰۲۰). به عقیده فیلسوف آموزشی جان دیویی (۱۹۱۶)، یادگیری معتبر است که بر روابط بین فردی کار گروهی تأکید کند. آلپورت (۱۹۲۴) بررسی کرد که چگونه عملکرد تحصیلی دانش آموز در هنگام تماس با دیگران بهبود می یابد و مورنو (۱۹۳۴)، لوین (۱۹۴۷) و بیلز (۱۹۵۰) که هر کدام راههایی را برای توسعه یادگیری مشارکتی پیشنهاد دادند و این باور پذیرفته شده است که دانش آموزانی از طریق مشارکت و همکاری و کار گروهی به تحصیل می پردازند یادگیری خود و یکدیگر را تسهیل کنند» (گیلیس^۲، ۲۰۱۶). یادگیری مشارکتی یک راهبرد آموزشی دانش آموز محور است که توسط مربی تسهیل می شود که گروه کوچکی از دانش آموزان مسئول یادگیری خود و همه اعضای گروه هستند. دانش آموزان در یک گروه برای کسب و تمرین با یکدیگر به منظور حل یک مسئله، تکمیل یک کار یا دستیابی به یک هدف تعامل دارند (رحمان^۳، ۲۰۱۹).

جانسون و جانسون^۴ (۲۰۱۴) بیان می کردند که در یادگیری مشارکتی دانش آموزان وقتی با هم کار می کنند یاد می گیرند می توانند ظرفیت خود و دیگران را به حداکثر برسانند. اسلاوین^۵ (۱۹۹۶) استدلال می کند که یک عنصر انتقادی از یادگیری مشارکتی کار گروهی و اهداف گروهی است. بر اساس نظریه خود تعیین نشان می دهد که افراد نیازهای روان شناختی خاصی مانند تعلق (پذیرفته شدن و احساس بخشی از یک گروه)، شایستگی (تجربه احساس تسلط) و خودمختاری (احساس سطح کنترل) دارند. همه این نیازها زمانی برآورده می شوند که دانش آموزان یاد بگیرند که در گروه های کوچک و همکار با دیگران کار کنند. برآورده شدن نیازهای روانی آنها نیز به لذت دانش آموزان از یادگیری مشارکتی کمک می کند (هندارواتی^۶، ۲۰۲۱).

نظریه های یادگیری خودتنظیمی بر ارتباط جنبه های شناختی، فراشناختی، رفتاری، انگیزشی و اجتماعی-عاطفی در یادگیری و شایستگی دانش آموزان تأکید می کنند. شایستگی ترکیبی از دانش، رفتار و مهارت های آشکار و نا آشکار است که به افراد این توانایی و ظرفیت را می دهد که وظایف خود را به شکلی اثربخش انجام دهند. شایستگی تحصیلی می تواند به عنوان ارزیابی معلم از رفتار یک دانش آموز و دل مشغولی احساسی او تعریف شود (سواری و فرزادی، ۱۳۹۹). اگر در کلاس درس معلم به سنجش و ارزشیابی دانش آموزان پردازد یعنی هدفش بررسی شایستگی های تحصیلی فراگیران می باشد. شایستگی های تحصیلی شامل کارایی، ادراک و روش دانش آموزان است که نظر معلمان را در زمینه عملکرد و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در کلاس درس را نشان می دهد، مؤلفه های شایستگی تحصیلی مانند مهارت های بین فردی، مهارت های مطالعه، انگیزه و مشارکت دانش آموز هستند (بیاگلرون^۷).

1- Needham

2 - Gillies

3 - Rahman

4 - Johnson, Johnson

5 - Slavin

6 - Hendarwati

7 - Baillargeon

۲۰۱۷). ایفندالر^۱ و همکاران (۲۰۱۶) مدلی را در زمینه شایستگی تحصیلی طراحی کردند که دارای ۵ ویژگی مدیریت زمان، مهارت‌های یادگیری، خود نظارتی، مهارت در فناوری و مهارت‌های پژوهشی بود. رویکرد مبتنی بر شایستگی تحصیلی که به توانایی دانش‌آموزان برای مقابله مناسب با وظایف سخت در موقعیت‌های مختلف، با تمرکز بر حل موفق مشکل اشاره دارد. این مدل با تمرکز بر شایستگی‌های تحصیلی، به‌عنوان مکمل عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان می‌باشد. مدیریت زمان شامل استراتژی‌ها و الزامات برای سازمان‌دهی مؤثر وظایف مطالعه و تنظیم اهداف بلندمدت، سازمان‌دهی مستقل حجم کار و همگام شدن با تحصیلات است (ماه و ایفندالر^۲، ۲۰۱۸). مهارت‌های یادگیری به راهبردهایی برای یادگیری مؤثر، موقعیتی و هدفمند اشاره دارد. آن‌ها شامل توانایی انتخاب، سازمان‌دهی، بسط و به‌خاطر سپردن اطلاعات، توانایی ارتباط دادن اطلاعات جدید به اطلاعات قدیمی، انطباق محیط یادگیری با نیازهای فردی و استفاده از تکنیک‌های یادگیری به‌اندازه کافی برای مقابله با وظایف مختلف است مهارت فناوری به استفاده از ابزارهای دیجیتال برای تحقیقات تحصیلی اشاره دارد (هاینسون^۳، ۲۰۱۹).

فرسودگی به‌عنوان سندرم تجربه خستگی عاطفی، بدبینی و کاهش کارایی تعریف شده است (ماسلاچ و جکسون^۴، ۱۹۸۱). اگرچه فرسودگی معمولاً در محیط‌های کاری در نظر گرفته می‌شود (پوروانو و مورس^۵، ۲۰۱۰). مطالعات اخیر نشان داده‌اند که بر دانش‌آموزان نیز دچار فرسودگی می‌شوند. تحقیقات در مورد فرسودگی در میان دانش‌آموزان دبیرستانی کاملاً جدید و کمیاب است (کاتی و گرت^۶، ۲۰۲۱). در زمینه تحصیلی، فرسودگی تحصیل به‌عنوان یک واکنش سه‌بعدی به استرس تحصیلی تعریف شده است که با احساس خستگی ناشی از خواسته‌های مربوط به مدرسه، نگرش بدبینانه (یا بی‌تفاوت) نسبت به مدرسه و فرآیند یادگیری و همچنین احساس بی‌کفایتی به‌عنوان یک دانش‌آموز مشخص می‌شود (ریوس ریسگوویز^۷ و همکاران، ۲۰۱۶). خستگی نشان‌دهنده بعد استرس فردی است و با احساس فشار در مدرسه مرتبط است. به‌خصوص خستگی مداوم ناشی از حجم کار بیش‌ازحد و در محیط مدرسه، بدبینی به‌عنوان بی‌تفاوتی نسبت به، از دست دادن علاقه و بی‌ارزش کردن تکالیف مدرسه در نظر گرفته شده است. احساس بی‌کفایتی نشان‌دهنده بعد خودارزیابی است و به تجربه کاهش شایستگی و پیشرفت تحصیلی اشاره دارد (لوکیانو^۸ و همکاران، ۲۰۲۱). آنتونلا^۹ و همکاران (۲۰۲۱) دریافتند رویکرد مشارکتی بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان تأثیر داشته است. وارن^{۱۰} و همکاران (۲۰۲۰) مشاهده کردند روش تدریس مشارکتی بر خودکارآمدی، عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر دارد. چنگ^{۱۱} و همکاران (۲۰۲۱) نشان دادند که یادگیری مشارکتی پیش‌بینی‌کننده‌های مهم رضایت از یادگیری هستند و تعامل، فضای گفتگو و

1 - Ifenthaler

2 - Mah, Ifenthaler

3 - Hynson

4 - Maslach, & Jackson

5 - Purvanova, & Muros

6 - Kati Aus & Grete

7 - Ríos-Risquez

8 - Luciano

9 - Antonella

10 - Warren

11 - Cheng

همدلی است. قایت^۱ (۲۰۱۸) همه روش‌ها و راهبردهای یادگیری مشارکتی با وجود چالش‌های اجرایی مرتبط با دانش معلم، اجرای صحیح، همسویی و شلوغی برنامه درسی، زمان انجام کار و خط‌مشی مدرسه، ارزشمند هستند. آلتون^۲ (۲۰۱۷) و آداک (۲۰۱۷) در تحقیقی تأیید کردند یادگیری مشارکتی بر پیشرفت تحصیلی و دیدگاه دانش‌آموزان تأثیر دارد، در پژوهشی حسینی (۱۴۰۰) و ندایی و حسین زاده (۱۴۰۰) مشاهده کردند رابطه معناداری بین یادگیری مشارکتی با خودکارآمدی تحصیلی وجود دارد و شالیان (۱۴۰۰) نشان داد که میان مهارت‌های ارتباطی معلمان و بهزیستی تحصیلی دانش‌آموزان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد و احمدی (۱۳۹۹) گزارش کرد روش تدریس مشارکتی می‌تواند محیطی شاد برای دانش‌آموزان ایجاد کند و یادگیری بهتر و پایداری را به ارمغان بیاورد؛ بنابراین با توجه به مطالب نظری و پژوهشی یادگیری مشارکتی شامل تأکید بر تنوع به‌جای یکنواختی آموزش است، به این معنی که معلمان می‌توانند اطمینان حاصل کنند که به دانش‌آموزان وظایفی داده می‌شود که آن‌ها بتوانند انجام آن‌ها را دارند. معلمان با تکیه بر روش‌های سنتی، به‌ویژه سخنرانی شاگردان را به حفظ و تکرار مفاهیم علمی ترغیب می‌کنند قرار گرفتن در این شرایط باعث ترویج علائم غیر انطباقی از نوع شناختی، جسمی، عاطفی، اجتماعی، رفتاری فرسودگی عاطفی، نگرش‌های بدبینانه-خود آزاری، و باورهای بی‌کفایتی می‌شود. این پاسخ‌ها در سندرم فرسودگی تحصیلی رایج هستند، بنابراین سؤال پژوهش چنین است که آیا یادگیری مشارکتی بر شایستگی و فرسودگی تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر دارد؟

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر نیمه آزمایشی است. طرح مورد استفاده در این تحقیق، طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه کنترل می‌باشد. طرح پیش‌آزمون و پس‌آزمون با گروه کنترل، از دو گروه آزمودنی تشکیل شده است. شامل یک گروه کنترل و یک گروه آزمایش یادگیری مشارکتی قرار گرفتند. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش‌آموزان متوسطه اول شهر علی‌آباد کتول می‌باشند. از بین این دانش‌آموزان ۴۰ نفر از دانش‌آموزان پایه هشتم به‌صورت نمونه‌گیری در دسترس در دو گروه ۲۰ نفر آزمایش و گواه انتخاب شدند. در پژوهش حاضر از برنامه‌ی جلسات آموزش یادگیری مشارکتی به روش جیگساو دو پرسشنامه به شرح ذیل استفاده شد. برنامه‌ی جلسات آموزش یادگیری مشارکتی به روش جیگسا در طی ۵ جلسه در درس علوم پایه هشتم که توسط معلم تعلیم دیده به دانش‌آموزان گروه آزمایش آموزش داده شده است

جدول ۱. هدف هر جلسه و شرح اقدامات آموزش یادگیری مشارکتی به روش جیگسا

جلسه	شرح اقدامات
۱	دانش‌آموزان به گروه‌های ۹-۵ نفر تقسیم می‌شدند. سپس مطالب علمی نیز به بخش‌های کوچک‌تر، مانند تقسیم یک زندگی‌نامه به دوران کودکی، موفقیت‌های اولیه، شکست‌های عمده و غیره تقسیم می‌شد.
۲	به هر دانش‌آموز بخش خاصی از مطلب علمی داده می‌شد. هر فرد بخش خود را به‌خوبی یاد گرفته و به دیگر اعضای گروه یاد می‌داد؛ دانش‌آموزانی که موضوع مشابهی داشتند، گرد هم آمده و گروه تخصصی تشکیل می‌دادند

1 - Ghaith

2 - Altun

فعالیت‌های درون‌گروهی مشترک و تشکیل جلسه‌های مباحثه منظم، درباره چگونگی بهتر انجام دادن یک کار گروهی بود. اجرای مسابقات گروهی دوره‌های، شامل اجرای مسابقات هفتگی بود	۳
دانش‌آموزان هر گروه می‌کوشیدند تا همه اعضای گروه درس را یاد بگیرند	۴
در پایان درس، دانش‌آموزان به‌طور انفرادی در آزمون‌های کوتاه و مرتبط با درس که در آن‌ها اعضای گروه نمی‌توانند به یکدیگر کمک کنند، شرکت می‌کردند	۵

پرسشنامه فرسودگی تحصیلی: پرسشنامه فرسودگی تحصیلی بروس و همکاران (۲۰۰۹) دارای سه حیطه فرسودگی تحصیلی یعنی خستگی تحصیلی، بی‌علاقگی تحصیلی و ناکارآمدی تحصیلی را می‌سنجد. پرسشنامه مذکور ۱۱ ماده دارد که با روش درجه‌بندی لیکرت درجه‌ای از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق توسط آزمودنی‌ها درجه‌بندی شده است. مرزوقی و همکاران (۱۳۹۵) ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه را ۰/۸۴ گزارش کردند و همچنین روایی صوری پرسشنامه را نیز تأیید کردند.

پرسشنامه شایستگی تحصیلی: پرسشنامه شایستگی تحصیلی توسط دپیرنا و الیوت (۱۹۹۹) ساخته شد و در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای از هرگز تا تقریباً همیشه دو عامل را اندازه‌گیری می‌کند دارای دو عامل مهارت‌های تحصیلی و توانمندسازهای تحصیلی است. اولین عامل مهارت‌های تحصیلی است که دارای ۳ زیرمقیاس است. استعداد خواندن/ تکلم با سؤال‌های ۱ تا ۱۱، ریاضی با سؤال‌های ۱۲ تا ۱۸ و تفکر انتقادی با سؤال‌های ۱۹ تا ۳۰ اندازه‌گیری می‌شود. دومین عامل توانمندسازهای تحصیلی است که دارای ۴ زیرمقیاس است. مهارت‌های بین فردی با سؤال‌های ۳۱ تا ۳۹، دل‌مشغولی در کلاس با سؤال‌های ۴۰ تا ۴۷، انگیزه تحصیلی با سؤال‌های ۴۸ تا ۵۶ و مهارت‌های مطالعه با سؤال‌های ۵۷ تا ۶۷ اندازه‌گیری می‌شود. عباسی و همکاران (۱۳۹۸) روایی پرسشنامه را با روش تحلیل گویه و محاسبه ضریب همبستگی ۰/۸۵ گزارش کردند و ضریب پایایی پرسشنامه را با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۷۹ به دست آوردند.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های آنکوا یا کوواریانس تک متغیره با نرم‌افزار SPSS ۲۰ استفاده شد.

یافته‌ها

با توجه به اینکه تحلیل کوواریانس نسبت به عوامل یکسانی شیب خط رگرسیون، همگونی کوواریانس‌ها و نرمال بودن متغیر حساس است، جهت تعیین نرمال بودن متغیر از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف و از آزمون لوین جهت تعیین همگونی واریانس‌ها استفاده شد. نتایج آزمون یکسانی شیب خط رگرسیون نمره شایستگی تحصیلی در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. آزمون یکسانی شیب خط رگرسیون نمره شایستگی تحصیلی

مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	نسبت F	سطح معناداری
۷,۹۹	۱	۷,۹۹	۰,۰۲	۰,۸۷

جدول فوق نشان می‌دهد تعامل بین شرایط آزمایش و متغیر هم پراش معنادار نیست؛ به عبارت دیگر، شیب خط رگرسیون برای شرایط آزمایشی یکسان است. جهت تعیین نرمال بودن نمره یادداری دانشجویان در پیش‌آزمون و پس‌آزمون از آزمون کلموگروف-اسمیرنوف و شاپیرو ویلک استفاده شد که نتایج در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. نتایج آزمون کلموگروف- اسمیرنوف

شاپیرو ویلک			کلموگروف- اسمیرنوف		
سطح معنادار	df	آماره	سطح معنادار	df	آماره
۰/۳۹	۲۰	۰/۷۹	۰/۳۶	۲۰	۰/۸۹
۰/۱۱	۲۰	۰/۹۶	۰/۴۵	۲۰	۰/۸۵

نتایج جدول فوق نشان می دهد آماره های مربوط به هر دو گروه در هر مرحله از سطح ۹۵ درصد بیشتر هستند لذا، فرض نرمال بودن نمرات شایستگی تحصیلی در پیش آزمون و پس آزمون پذیرفته می شود. جهت بررسی همگنی واریانس ها از آزمون لوین استفاده شد که نتایج آن در جدول (۴) ارائه شده است.

جدول ۴. نتایج آزمون لوین جهت بررسی همگنی خطای واریانس ها

سطح معناداری	Df2	Df1	F
۰/۳۳	۳۸	۱	۰/۸۵

نتایج آزمون لوین در زمینه شایستگی تحصیلی بیانگر این است که همگونی خطای واریانس ها در پیش آزمون و پس آزمون تأیید شده است. مفروضه های اجرای کوواریانس بیانگر این است که برای بررسی اثر یادگیری مشارکتی بر شایستگی تحصیلی دانش آموزان می توانیم از آزمون کوواریانس استفاده کنیم. نتایج تحلیل کوواریانس تک متغیری برای بررسی اثر پیش آزمون و گروه بر نمرات پس آزمون شایستگی تحصیلی در ۵ گزارش شده است.

جدول ۵. نتایج تحلیل کوواریانس تک متغیری برای بررسی اثر پیش آزمون و گروه بر نمرات پس آزمون شایستگی تحصیلی

منابع تغییر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	نسبت F	سطح معناداری	ضریب اتا
پیش آزمون	۳۱۲,۱۱	۱	۳۱۲,۱۱	۰,۹۹	۰,۳۲	۰/۰۲
اثر اصلی	۱۵۷۹۱۲۲,۶۵	۱	۱۵۷۹۱۲۲,۶۵	۵۰۱/۹۰۳	۰/۰۰۱	۰/۹۳
خطای باقیمانده	۱۱۶۴۱,۲۳	۳۷	۳۱۴,۶۲			

در جدول فوق ملاحظه می شود، در پس آزمون نمرات شایستگی تحصیلی آزمایش (گروهی که یادگیری مشارکتی دریافت کردند) با نمرات شایستگی تحصیلی در گروه گواه تفاوت معنی داری وجود دارد (سطح معنی داری کمتر از ۰,۰۵). در نتیجه می توان دریافت که دانش آموزان که یادگیری مشارکتی دریافت کردند، نسبت به گروه سخنرانی، شایستگی تحصیلی بیشتری دارند. به طور کلی مشاهدات بیان می کند که یادگیری مشارکتی برافزایش شایستگی تحصیلی با اندازه اثر (۰,۹۳) تأثیرگذار است.

جدول ۷. آزمون یکسانی شیب خط رگرسیون نمره فرسودگی تحصیلی

مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	نسبت F	سطح معناداری
۸,۵۱	۱	۸,۵۱	۰,۳۰	۰,۵۸

جدول فوق نشان می دهد تعامل بین شرایط آزمایش و متغیر هم پراش معنادار نیست؛ به عبارت دیگر، شیب خط رگرسیون برای شرایط آزمایشی یکسان است.

جهت تعیین نرمال بودن نمره یادداری دانشجویان در پیش آزمون و پس آزمون از آزمون کلموگروف- اسمیرنوف و شاپیرو ویلک استفاده شد که نتایج در جدول ۷ ارائه شده است.

جدول ۷. نتایج آزمون کلموگروف-اسمیرنوف

شاپیرو ویلک			کلموگروف-اسمیرنوف		
سطح معنادار	df	آماره	سطح معنادار	df	آماره
۰/۳۴	۲۰	۰/۷۱	۰/۱۳	۲۰	۱/۱۲
۰/۴۲	۲۰	۰/۶۳	۰/۳۰	۲۰	۰/۸۵

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد آماره‌های مربوط به هر دو گروه در هر مرحله از سطح ۹۵ درصد بیشتر هستند لذا، فرض نرمال بودن نمرات فرسودگی تحصیلی در پیش‌آزمون و پس‌آزمون پذیرفته می‌شود. جهت بررسی همگنی واریانس‌ها از آزمون لوین استفاده شد که نتایج آن در جدول ۸ ارائه شده است.

جدول ۸. نتایج آزمون لوین جهت بررسی همگنی خطای واریانس‌ها

سطح معناداری	Df2	Df1	F
۰/۳۹	۳۸	۱	۰/۷۴

نتایج آزمون لوین در زمینه فرسودگی تحصیلی بیانگر این است که همگونی خطای واریانس‌ها در پیش‌آزمون و پس‌آزمون تأیید شده است. مفروضه‌های اجرای کوواریانس بیانگر این است که برای بررسی اثر یادگیری مشارکتی بر فرسودگی تحصیلی دانش‌آموزان می‌توانیم از آزمون کوواریانس استفاده کنیم. نتایج تحلیل کوواریانس تک متغیری برای بررسی اثر پیش‌آزمون و گروه بر نمرات پس‌آزمون فرسودگی تحصیلی در جدول ۹ گزارش شده است.

جدول ۹. نتایج تحلیل کوواریانس تک متغیری برای بررسی اثر پیش‌آزمون و گروه بر نمرات پس‌آزمون فرسودگی تحصیلی

منابع تغییر	مجموع مجدورات	درجه آزادی	میانگین مجدورات	نسبت F	سطح معناداری	ضریب اتا
پیش‌آزمون	۹,۴۴	۱	۹,۴۴	۰,۳۴	۰/۵۸	۰/۰۰۸
اثر اصلی	۱۹۲۲,۹۷	۱	۱۹۲۲,۹۷	۶۹,۷۳	۰/۰۰۱	۰/۶۶
خطای باقیمانده	۱۰۲۰,۳۰۸	۳۷	۲۷,۵۷			

در جدول فوق ملاحظه می‌شود، در پس‌آزمون نمرات فرسودگی تحصیلی آزمایش (گروهی که یادگیری مشارکتی دریافت کردند) با نمرات فرسودگی تحصیلی در گروه گواه تفاوت معنی‌داری وجود دارد (سطح معنی‌داری کمتر از ۰,۰۵). در نتیجه می‌توان دریافت که دانش‌آموزان که یادگیری مشارکتی دریافت کردند، نسبت به گروه سخنرانی، فرسودگی تحصیلی کمتری دارند. به‌طور کلی مشاهدات بیان می‌کند که یادگیری مشارکتی بر کاهش فرسودگی تحصیلی با اندازه اثر (۰,۶۶) تأثیرگذار است.

بحث و نتیجه گیری

نتایج پژوهش نشان داد یادگیری مشارکتی برافزایش شایستگی و کاهش فرسودگی تحصیلی دانش آموزان تاثیر دارد. این نتایج با یافته‌های پژوهش‌های آنتونلا^۱ و همکاران (۲۰۲۱)، وارن^۲ و همکاران (۲۰۲۰)، چنگ^۳ و همکاران (۲۰۲۱)، قایت^۴ (۲۰۱۸)، آلتون^۵ (۲۰۱۷) و آداک (۲۰۱۷)، حسینی (۱۴۰۰) و ندایی و حسین زاده (۱۴۰۰)، شالیان (۱۴۰۰) و احمدی (۱۳۹۹) همخوانی دارد؛ بنابراین می‌توان چنین تبیین کرد که دانش آموزان از طریق یادگیری مشارکتی فرصت‌هایی برای به اشتراک گذاشتن دانش خوددارند و با انجام این کار اغلب درک روشن‌تری از آنچه می‌آموزند ایجاد می‌کنند. وقتی دانش آموزان فرصت‌هایی برای کار با دیگران دارند، یاد می‌گیرند که به دیگران گوش دهند، دیدگاه‌های آن‌ها را در مورد موضوعی در نظر بگیرند، ایده‌های دیگران را به چالش بکشند و به گونه‌ای ارتباط برقرار کنند که برای گروه قابل قبول باشد. این‌ها رفتارهایی هستند که به ایجاد روابط کاری مثبت و کمک می‌کنند، زیرا دانش آموزان یاد می‌گیرند که بفهمند راه‌هایی برای رفتار در گروه وجود دارد که اگر بخواهند به کار سازنده با همسالان خود ادامه دهند، باید آن‌ها را بپذیرند. این شیوه کار همچنین به سطوح بالاتر افزایش شایستگی تحصیلی دانش آموزان کمک می‌کند. همچنین در یادگیری مشارکتی نیاز کمتر به نظم و انضباط است زیرا در گروه اغلب به دانش آموزی که ایجاد اختلال می‌کند توسط هم گروه‌های خود تذکر داده می‌شود در یادگیری مشارکتی کلاس کاملاً پویا و فعال می‌باشد. دیگر معلم شاهد دانش آموزان کسل و خواب‌آلود در کلاس نیست. دانش آموزان با این روش مهارت کار گروهی و تعمیم مفاهیم، تحقیق، ارزیابی خود، بیان کردن مسائل با زبان خود و تحمل انتقادات همکلاسی‌هایشان را یاد گرفتند که از طریق می‌توان فرسودگی‌های تحصیلی را کاهش داد؛ بنابراین برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی و انجام مشاوره‌های فردی و گروهی برای معلمان جهت آشنایی با روش آموزش یادگیری مشارکتی و افزایش ارتباط مؤثر مشاوران مدارس با دانش آموزان در جهت بالا بردن شایستگی تحصیلی و کاهش فرسودگی‌های تحصیلی به مسئولان آموزش و پرورش توصیه می‌گردد.

منابع

- حسینی، زهرا (۱۴۰۰). مطالعه تاثیر یادگیری مشارکتی بر مهارت‌های اجتماعی و خودکارآمدی دانش آموزان، اولین کنفرانس بین المللی ایده‌های نوین در فقه، حقوق و روانشناسی.
- سواری، کریم؛ فرزادی، فاطمه (۱۳۹۹). آزمون و طراحی الگوی رابطه علی شایستگی تحصیلی و خود شفقتی با ترس از شکست تحصیلی از طریق اهداف پیشرفت، دست آوردهای روان شناختی، ۲۷(۱)، ۱۲۹ - ۱۵۰.
- شالیان، جواد (۱۴۰۰). رابطه مهارت‌های ارتباطی معلمان با بهزیستی تحصیلی دانش آموزان با تأکید بر نقش میانجی سازگاری تحصیلی در مدارس دخترانه متوسطه اول شهرستان کاشمر، مدیریت و چشم انداز آموزش، ۳(۷)، ۱۷۶ - ۱۹۷.

1 - Antonella

2 - Warren

3 - Cheng

4 - Ghaith

5 - Altun

- ندایی، معصومه و حسین زاده، امیدعلی (۱۴۰۰). طراحی مدلی جهت تعیین روابط جهت گیری هدف، یادگیری مشارکتی و راهبردهای فراشناختی با خودکارآمدی، دومین کنفرانس بین المللی مدیریت، علوم انسانی و رفتاری در ایران و جهان اسلام.
- Altun, S. (2017). The effect of cooperative learning on students' achievement and views on the science and technology course. *International Electronic Journal of Elementary Education*, 7 (3), 451-468.
  - Antonella, R., Liz, W., Lorenzo, N., Agnieszka, H., & Karen, B. (2021). Enhancing accounting and finance students' awareness of transferable skills in an integrated blended learning environment, *Accounting Education*, DOI: 10.1080/09639284.2021.1961087.
  - Baillargeon, S. (2017). Self-compassion and motivation: A meta-analysis. *Journal of Applied Social Psychology*, 43(8), 1-16.
  - Baillargeon, S. (2017). Self-compassion and motivation: A meta-analysis. *Journal of Applied Social Psychology*, 43(8), 1-16.
  - Cheng, F-F., Wu, C.S., Su, P.C. (2021). The Impact of Collaborative Learning and Personality on Satisfaction in Innovative Teaching Context. *Front. Psychol*, 12, 713497.
  - Ghaith, G.M. (2018). Teacher perceptions of the challenges of implementing concrete and conceptual cooperative learning. *Issues in Educational Research*, 28 (2), 385-404.
  - Gillies, R. M. (2016). Cooperative learning: review of research and practice. *Austr.J. Teach. Educ.* 41, 39-54
  - Hendarwati, E., Luthfiah, N., Bachtiar, S. (2020). The Collaborative Problem Based Learning Model Innovation, *Journal of Educational and Social Research*, 11 (4), 97-106
  - Hynson, E. (2019). Academic Competence, Self-Efficacy, and Achievement Expectations Among International Students at the University of Central Florida, *Honors Undergraduate Theses*, 541.
  - Ifenthaler, D., Bellin-Mularski, N. & Mah, D.-K. (2016). *Foundations of digital badges and micro-credentials: Demonstrating and recognizing knowledge and competencies*. New York: Springer.
  - Johnson, D., Johnson, R. (2014). Cooperative learning in 21st century. *An. Psicol.* 30, 841-851. doi: 10.6018/analesps, 30(3), 201241
  - Kati, A., & Grete, A. (2021). Adolescent girls' and boys' academic burnout and its associations with cognitive emotion regulation strategies, *Educational Psychology*, 41(8), 1061-1077,
  - Luciano, R., Piermarco, C., Giacomo, A., Caterina, F. (2021). Between Academic Resilience and Burnout: The Moderating Role of Satisfaction on School Context Relationships, *Health Psychol. Educ*, 11, 770-780
  - Mah, D.K., Ifenthaler, D. (2018) Students' perceptions toward academic competencies: The case of German first-year students, *Issues in Educational Research*, 28(1), 2018 120
  - Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Organizational Behavior*, 2(2), 99-113.
  - Needham, M.A., Bacon Klang, N., Olsson, I., Wilder, J., Lindqvist, G., Fohlin, N., Nilholm, C. (2020). A Cooperative Learning Intervention to Promote Social Inclusion in Heterogeneous Classrooms. *Front. Psychol.*
  - Purvanova, R. K., & Muros, J. P. (2010). Gender differences in burnout: A meta-analysis. *Journal of Vocational Behavior*, 77(2), 168-185.

- Ríos-Risquez, M.I., García-Izquierdo, M., Sabuco-Tebar, E.L., Carrillo-Garcia, C., Martinez-Roche, M.E. (2016). Contemp Nurse, 52(4), 430-439.
- Slavin, R. E. (1990). Cooperative Learning. Theory, Research, and Practice.
- Warren, L., Reilly, D., Herdan, A., & Lin, Y. (2020). Self-efficacy, performance and the role of blended learning. Journal of Applied Research in Higher Education, 13(1), 98–111.

